

451581

Împreținat legal

2 - SEP 1925

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 31

2

AUGUST

1925

În acest număr: Naționalismul în politica economică de *Mihail Manoilescu*; Fecior de rob, poezie de *T. Murășanu*; Dela Ștefan Radici la dl Iuliu Maniu de *Alexandru Hodoș*; La moartea unei democrații de *N. Lupu-Kostaki*; Cea dintâi cuminecare de *Septimiu Popa*; Camerele agricole de *P. Nemolanu*; Politica externă în Balcani de *I. Paleologu*; Săptămâna politică: Călătoria dlui Vintilă Brătianu de *Ion Balint*; Gazeta rimată: Mica Publicitate de *Năică Sfântu-Gheorghe*; Insemnări: Bucurie fără motiv; O reconciliere cu tălc; Pe-deapsa Blăjului; Eval mețiu; Orașe din România; etc. etc.

CLUJ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Naționalismul în politica economică

— Naționalismul dividendelor —

Am văzut cât de de nulă sau pernicioasă a fost din punct de vedere național politica economică a actualului guvern, în ceea ce privește pe marii proprietari, pe funcționari și clasele mijlocii românești. Totuș, acest guvern a avut o politică naționalistă, și chiar una excesivă.

Ea s'a limitat însă, cu totul exclusiv, la domeniul capitalului mare, bancar și industrial. De ce oare politica economică națională a fost redusă la un domeniu atât de restrâns, și aproape *meschin*?

Fiindcă acest domeniu oferea, în acelaș timp, maximum de avantaje și minimum de rezistență pentru cercurile afiliate guvernării actuale. Oferea maximum de avantaje prin aceea, că numai întreprinderile mari au o rentabilitate sigură și atrăgătoare, numai ele își bazează succesul pe organizații vechi, încercate și cu un loc demult câștigat în viața economică, și în sfârșit numai ele îngăduie ca — prin tot felul de combinații bancare — să fie „naționalizate” eftin și fără sacrificii. Tot deodată, acelaș domeniu oferea un minimum de rezistență, întrucât marii capitaliști minoritari primeau în general cu ușurință anumite participări, care le aduceau compensații apreciabile (ca legături cu marele client al industriilor, care este statul, sprijin bancar, etc.) și în acelaș timp le lasă destulă libertate în conducerea internă a întreprinderilor.

Iată de ce, această cale a marilor naționalizări eră o cale înflorită pentru interesele egoiste.

Cu totul altfel eră calea ridicării naționale a claselor mijlocii, a meseriașilor și micilor comerțianți români din România veche și nouă. Pentru a obține rezultate pozitive aici, se cerea muncă multă și și perseverență, se cerea un întreg program și o întreagă organizare bancară și cooperativă, și mai ales se cerea un spirit idealist și o relativă desinteresare materială.

E ușor de înțeles, dar, de ce pentru naționalizările bancare remuneratorii s'au găsit atâția entuziaști, pe când pentru naționalizarea reală a unor întregi clase de producători nu s'au găsit și nu se găsesc apostolii.

Între *naționalismul dividendelor*, care s'a practicat, și adevăratul naționalism economic e tot atâta distanță, cât este între egoism și idealism, între superficialitate și seriozitate.

* * *

Ar fi, evident, absurd să pretindem, ca o acțiune economică de atât de mare amploare cum este acțiunea de întărire economică a românismului, să fie bazată numai pe mobile idealiste. Politicește ar fi și o greșală a clădi pe o bază atât de șubredă ca altruismul.

Nu este, totuș, mai puțin just, că unei acțiuni *de stat* — și la aceasta ne gândim în primul rând — i-se cere un caracter de prevedere îndepărtată, depășind interesele egoiste și cele imediate, și că, deci, o asemenea acțiune poate și trebuie să corijeze lipsurile și uitările unei acțiuni particulare, condusă de scopuri momentane și înguste.

De altfel, o acțiune de stat este cu atât mai necesară, cu cât după cum am văzut din examinarea situației diferitelor clase românești ale orașelor noastre, este nevoie de o acțiune *imediată* în așteptarea rezultatelor, din nenorocire îndepărtate, pe care urmează să le dea naționalizarea marelui capital.

* * *

În adevăr, ceea ce caracterizează situația actuală, este faptul că românii din orașe se găsesc — între două faze de evoluție economică — suspendați în aer.

Am eșit din faza dominației orașelor prin marea proprietate rurală românească, și n'am intrat în faza dominației lor prin capitalul mobilier românesc, care nu este încă destul de puternic pentru a exercita o influență decisivă și a susține o întreagă clasă românească.

Naționalismul dividendelor ne promite tuturor rezultate „pentru mai târziu”; în schimb, în așteptare, prin punerea la contribuție a statului în folosul întreprinderilor naționale privilegiate, ne cere astăzi sacrificii tuturor.

În aceste condiții este firesc, ca acest naționalism să nu fie înțeles și secondat de către mulțimea românească, și ca de multe ori criticele, — poate nedrepte, — pe care i le aduce presa înstrăinată să fie primite simpatice de către opinia românească. Și este explicabil de ce — după cum am arătat într-o conferință recentă, — între curentul naționalist al tineretului de azi și acest naționalism pur bancar — cu un câmp limitat și cu rezultate dubioase — nu există nici un raport de simpatie.

* * *

Dar vina cea mare a naționalismului nostru bancar nu este atât întârzierea — s'ar putea zice fatală — a roadelor sale, cât îngustimea sa de concepție, care s'a tradus prin grave insuccese în atingerea propriilor sale țeluri.

În adevăr, a doua zi după înfăptuirea marelui României, conducătorii complexului de bănci românești — legate de fapt într-o singură unitate — și-au propus ca, pornind dela capitalul românesc, atât de redus cât îl aveam, minus cât ni-l diminuase războiul și inflația, să dobândească repede două rezultate: să naționalizeze (sau mai exact: să românizeze) toată viața economică superioară pe întinsul întregii României, și în același timp să înlăture pentru totdeauna marele capital din țările Apusului de la orice acțiune în cuprinsul României.

Modestul capitalism românesc — a cărui tărie stătea mai ales în sprijinul și simpatia de care se bucura pe lângă guvernele românești (pe lângă *oricare* guverne românești) — deschidea astfel în același timp și lupta de acaparare în interior și lupta de excludere a capitalului din afară.

În această luptă imprudentă, pe două fronturi, nu se putea ca finanța românească să culegă victorii prea însemnate. Și, în adevăr, rezultatele acestui război nu sunt strălucite.

Opera de naționalism — în ciuda tuturor comisiilor economice și a altor organe de românizare sub presiune — stagnează cu totul și, ceea ce e mai caracteristic, mai ales de trei patru ani încoace.

Faptul este explicabil. Când băncile mari românești au fost lăsate — prin izolarea lor de marea finanță străină — la propriile lor forțe, atunci ele au avut repede prilejul să vadă cât de mărginite le sunt puterile. Această mărginire explică însăși slaba lor acțiune în materie de românizare.

Dacă în locul politicii de excludere cu orice preț a capitalului străin, capitalismul românesc ar fi început a doua zi după război o colaborare întinsă și largă cu capitalismul țărilor foste aliate: Anglia, America, Italia, Franța, atunci puterea sa proprie ar fi fost astăzi cu totul alta. Azi, capitalul străin ar fi alimentat cu disponibilitățile sale marile instituții bucureștene, — care la rândul lor și-ar fi mărit în proporții corespunzătoare sfera lor de acțiune în interior.

„Cui cu cui se scoate“, și capitalul cu capital.

Prima fază, în procesul de unificare economică, trebuia să fie înlocuirea capitalului unghuresc din Budapesta cu capitalul aliat, și câștigarea de teren în viața economică internă cu ajutorul aceluiaș capital aliat, care se putea canaliza la vreme, în mare măsură, prin băncile mari bucureștene. Căci unde ar fi găsit acest capital condiții de siguranță și rentabilitate mai bună la noi în țară, decât asociindu-se unor instituții — de fapt privilegiate?

În loc de a scoate cui cu cui, am încercat să scoatem cuiul fără nimic în mână, și să realizăm acel faimos „capitalism fără capital“, care va rămâne trăsătura cea mai caracteristică a vieții economice din zilele noastre. Și atunci e ușor de înțeles de ce — în ciuda

tuturor îndemnurilor și presiunilor — opera de românizare în domeniul marelui capital rămâne destul de mediocră cu toată preocuparea — am putea zice *obsesiunea* — actualelor sfere conducătoare pentru felurile sale.

* * *

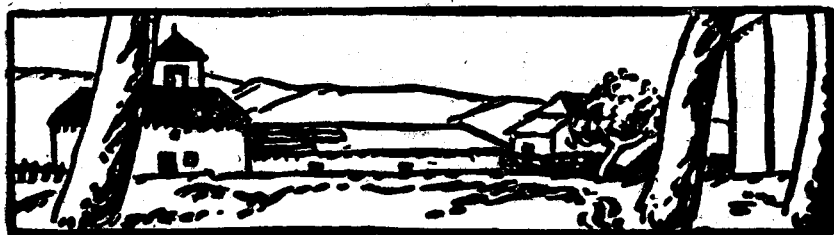
Să mai rezumăm?

Ar fi prea trist. Dela război încoace, bilanțul naționalismului nostru economic este: distrugerea fără compensație a marelui proprietăți rurale românești, anemiarea clasei funcționărești (partea cea mai românească a orașelor noastre!), părăsirea clasei mijlocii românești aflătoare în plin proces de distrugere, și — în fine — ca o vagă speranță pentru un viitor îndepărtat, abia câteva progrese superficiale și neconsolidate ale marelui capital românesc.

Remediile?

Deși se văd și se înțeleg din tot ceea ce am spus, poate că se vor cere, totuși, odată, precizate în cadrul unui program constructiv.

MIHAIL MANOILESCU

Fecior de rob

*Eu sunt feciorul bun al unui rob.
In drumul lor, străbunii m'aruncară
Precum or asvârlî, din vară 'n vară,
Câmpiile însemânțate-un bob.*

*Când, în sfârșit, m'am pomenit în lume,
Simții ceva înecăcios și greu,
Și aerul, și toate 'n jurul meu
Imi miroseau a doruri fără nume.*

*Prin întunericul nemărginit și mut
M'am prăbușit, cu dânșii împreună,
In colțuroase pluguri de furtună
Să-mi ogoresc neastâmpăratul lut.*

*Din graiul lor : blestem și rugăciune,
Am învățat să-mi fluer doina 'n vânt —
Și 'n noaptea 'ncremenitului pământ
Să-mi caut câmpeneasca 'nțelepciune.*

*Dar într-o zi mi-am ridicat privirea
Spre rotitorul lumii zodiac,
Și soarele, ca mustul pe-un copac,
M'a sguđuît cu toată strălucirea.*

*Lumina lui, genuni uluitoare,
M'a biciuit cu-al ei jăratec sfânt,
Să nu-mi mai caut viața în pământ, —
Ci să mă 'ndrept cu sufletul spre soare! . .*

*Fecior de rob, sub rotitoarea boltă
De-atunci eu trec pe drumul meu cântând,
Și 'n cântece, neîmpăcatu-mi gând
Miroase-adesese a doruri, și-a revoltă...*

*Iar din lumina ce se dăruește
Gâlgâitoare peste lutul meu,
Flămând, sălbatic, eu mă 'nfrupt mereu, —
Și totuș foamea mea mereu sporește!*

TEODOR MURĂȘANU

Dela Ștefan Radici la d. Iuliu Maniu

Gazetele așa zisului partid național nu s'au îndurat să lase fără comentariu ultimele evenimente politice din Iugoslavia. Dar, ca deobicei, publiciștii luați cu chirie de d. Iuliu Maniu privesc lucrurile tocmai de-a 'ndoasele. Ei vor cu orice preț să înfățișeze capitularea mișcării separatiste din Croația drept un strălucit triumf al acesteia. Salutând cu bucurie restabilirea păcii interne din regatul vecin, patronii fostului Consiliu dirigent doresc cu nerăbdare, ca România să urmeze aceeaș pildă, căzând la învoială cu Radici-ul dela Bădăcini. Dl Iuliu Maniu așteaptă, încrezător, să i se ofere cele patru ministere în guvernul dela București, — pe care le-a obținut și partidul țărănesc croat la Belgrad, — pentru a renunța la rândul său, cum a renunțat și acela, la republicanismul și separatismul comitetului de o sută din Cluj.

Inteligenții noștri adversari greșesc și de data aceasta, pentru că atât punctele de plecare ale bucuoroaselor lor constatări, cât și concluziile triumfătoare pe care le trag, sunt deopotrivă de false.

Zadarnic încearcă ziarul *Patria* să-și încălzească partizanii, spunându-le că situația din Iugoslavia se potrivește întru totul cu cea din România. Zadarnic ne vorbește, cu aparențe de obiectivitate, despre „mentalitățile fatal deosebite în urma regimurilor deosebite sub care au trăit și s'au dezvoltat noile provincii“, ca și despre „năzuința provinciilor mai mari de a acapara puterea politică“, — pentru a ne dovedi astfel, că niciuna din cele trei țări ale Micii Antante, nici Iugoslavia, nici Cehoslovacia, nici România, nu a ajuns încă la o consolidare a unității sale interioare.

* * *

Toate acestea sunt analogii tendențioase, bune pentru a urzi din ele țesătura unor socoteli de tarabă, dar ele nu sunt decât o palidă umbră a adevărului. Nu se pot asemăna, de pildă, stările de lucruri din Croația cu cele din Ardeal, pentru simplul motiv, că nici istoria celor două provincii n'a fost aceeaș. Noi, pentru a nu stărui

prea mult asupra comparației, vom aminti numai faptul, că Croația a putut fi îndemnată, la un moment dat, să regrete bucățița de autonomie pe care a avut-o înăuntrul hotarelor austro-ungare. Ce are însă de regretat, în această privință, Ardealul?

Între noi și vechiul Regat nu s'au ivit nici vechi diferențieri culturale, nici declarate rivalități religioase, nici egoiste rezistențe politice locale. Unitatea interioară a României-întregite a fost asigurată din clipa în care, sub presiunea voinței populare, factorii răspunzători ai treburilor publice ardelenesti au fost nevoiți să proclame la Alba-Iulia: unirea *fără condiții* cu vechiul Regat. Nici cea mai timidă năzuință de autonomie n'a fost înregistrată, pe toată suprafața Ardealului, și, dacă prudenții conducători ai partidului național de atunci au reușit, totuși, să instituie un soi de guvern provincial așezat la Sibiu, n'au făcut-o decât cu titlu provizoriu și cu durată limitată: până la convocarea unei Constituante a României-întregite.

E drept, că acest guvern provincial, celebrul Consiliu dirigent, a încercat să-și supraviețuiască, — continuând să împartă permise de export și așezând din nou vamă la Predeal, — și după întrunirea celei dintâi Camere a României întregite. O mână de oameni, instalați confortabil în postul lor de cârmuitori fără răspundere, plănuiau să-și prelungească stăpânirea atotputernică asupra Ardealului cât mai mult, împiedicând orice amestec indirect dela București în afacerile „resorturilor“ din Sibiu, și, ceea ce era mai grav, neavând niciun fel de legătură cu Parlamentul țării. Autonomia Ardealului, realizată pe subț mână, împotriva hotărârilor dela Alba-Iulia, se transformase, încetul cu încetul, într'o dictatură familiară. Abia atunci s'a aflat, cu precizie, căți nepoți posedă dl Iuliu Maniu!

Gospodăria de sine stătătoare a Consiliului dirigent a dat, vreme de peste un an, roade atât de viemănoase, încât giranții fericitului sinedriu au ajuns repede cu desăvârșire odioși, din Sătmar până'n Săcele. Pentru cei cari își aduc aminte de vremea aceea, e de prisos să mai stăruim asupra valului de nemulțumire, care fierbea de pretutindeni. Mulți dintre frunțașii ostracizați atunci nu s'au mai ridicat la suprafață nici până astăzi. Cazul dlui Romulus Boilă e destul de elocvent.

* * *

Așa dar, lucrurile s'au petrecut la noi tocmai dimpotrivă ca la Zagreb. Autonomia provincială care a reușit să apară ca un ideal politic în Croația, în Ardeal a fost o experiență foarte neplăcută, pe care nimeni n'ar dorit s'o mai înceapă. De-aceia, după ce vechiul partid național s'a rupt în două, și după ce desființarea Consiliului dirigent a fost hotărâtă, cu mare majoritate de voturi, chiar de către parlamentarii acestui partid, agitația regionalistă, care s'a încercat cu destulă îndrăzneală, n'a găsit nicăieri răsunetul dorit. A fost de ajuns să arătăm, că lozinca „Ardealul al ardelenilor“ însemnează reînvierea,

subt o altă înfățișare, a răposatului Consiliu dirigent, pentruca opinia noastră publică, mai puțin naiva decât s'ar crede, să respingă cu hotărâre orice ideie de separatism. De geaba își lua d. Sever Dan aiere de luptător revoluționar, chemând Ardealul la o răfuială „pe viață și pe moarte” cu vechiul Regat și degeaba se umfla în pene d. Alexandru Vaida dela fabrica „Renner”, amenințând cu rezilierea „contractului dela Alba-Iulia”! Realitățile politice își croiseră alt făgaș în conștiința mulțimei dela noi. Apele vremii nu se întorc niciodată înapoi...

Acți trebuie căutată, credem noi, deosebirea esențială care a existat mereu între mișcarea separată și reală din Croația și svârcolirile interesate ale celor cari voiau să provoace, cu mijloace artificiale, o asemenea stare sufletească în Ardeal. Dl Ștefan Radici n'a fost părăsit niciun moment de adeziunea categorică a provinciei pe seama căreia luptă. Așa se explică îndrăzneala acțiunii sale politice, care a culminat în vizita de simpatie făcută la Moscova, și în declarația de război adresată dinastiei Karagheorghevici. În frământarea sa, de mulțori aventuroasă, răzvrătutul dela Zagreb se simțea susținut de aprobarea dâră a unui popor întreg, care nu numai că-l urma, dar îl îndemna la împotrivire. Și astăzi, când dl Ștefan Radici, simțind cât era de primejdios povârnișul pe care pornise, s'a hotărât să renunțe la un program de revendicări revoluționare, de dragul căruia ajunsese în închisoare, nu vor fi puțin aceia, cari îi vor imputa abandonarea unor idei încă destul de răspândite dincolo de Sava.

Se poate spune, oare, aceeași poveste despre dl Iuliu Maniu? S'a înfățișat, vreodată, jumătatea de șef al partidului național, în această solidă armură a intransigenței? A înfruntat d-sa o atât de aprigă rezistență? A îndrăznit să treacă Nistru, pentru a complota cu tovarășul Rakowski? A intrat, fără să-i pese, la închisoare? S'a pronunțat, cel puțin, pentru o autonomie a județului Sălaj? A încercat, măcar, proclamarea unei mici republici la Șimleu? Nimic din toate acestea. Nicio umbră de revoltă... Dl Iuliu Maniu, care n'a fost nicicând un luptător cu viziera deschisă, s'a folosit cu totul de alte arme. Le cunoașteți. A surâs cu politețe tuturor partidelor politice din vechiul Regat, a pertractat cu toate pe rând, și a sfârșit prin a se întovărăși, de ochi lunei cu frânturile care păreau mai puțin primejdioase. Cine să confunde, prin urmare, acest regionalism deghizat, care se preface că cedează ideii de unitate pentru a-și asigura o utilă dominație locală, cu acțiunea fățișe de independență a Croației, în conflict declarat cu puterea centrală a statului?

* * *

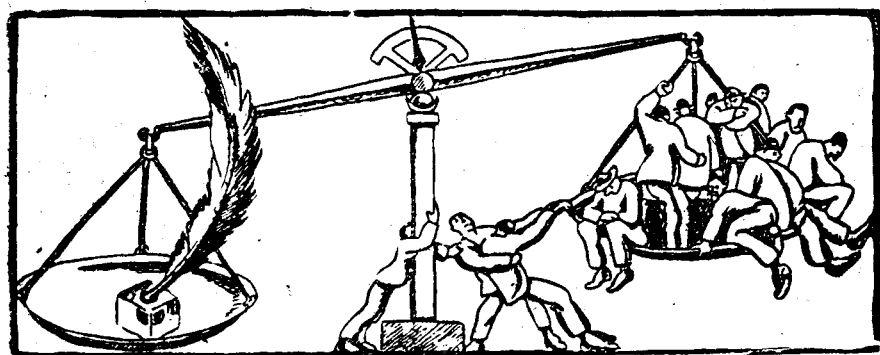
Nu e poziția o astfel de confuzie, căci dl. Iuliu Maniu, cu tot consorțiul de profitori care-l urmează, n'a fost niciun singur moment expresiunea unor revendicări populare, menite să i însuflețească vorba și să-i încurajeze fapta. Dealungul cunoscutelor d-sale tribulații în linie frântă, d. Iuliu Maniu s'a simțit iremediabil singur, definitiv izo-

lat în mijlocul itelor tot mai încâlcite, în mijlocul cărora a reușit să se încurce definitiv. Știa foarte bine, fostul președinte al Consiliului dirigent, că o nouă adunare la Alba Iulia, chemată să „revizuiască” unirea, — adică să oblige istoria să facă un pas înapoi, — n’ar fi întrunit nici măcar asistența obișnuită a unui congres de morari. Dovada dureroasă a situației sale în Ardeal, partidul național o avusese în alegerile generale din 1921, când amintirea Consiliului dirigent, această nenorocoasă probă de cărmuire autonomă, contribuise în cea mai largă măsură la rușinosul său dezastru electoral. Și, dacă mai trebuia încă o confirmare, d. Iuliu Mañiu a avut-o la Reghin, unde, pentru ca înfrângerea să nu fie prea brutală, a fost nevoie de ajutorul generos, și foarte „regățean”, al dlui C. Argetoianu.

Fără îndoială, Ștefan Radici n’ar fi avut nevoie de un asemenea aliat...

Să nu ni se mai vorbească, deci, de pilda Iugoslaviei, pe care ar trebui s’o urmăm. Pilda se tĂlmăcește altfel. Și n’am greși prea mult, dacă am spune, că mai degrabă Iugoslavia a urmat exemplul României, înțelegând înșfărsit și conducătorii Croației, că ceea ce face forța politică a unui stat dincolo de hotarele sale, e mai presus de toate unitatea de interese naționale, realizată înăuntrul acestora.

ALEXANDRU HODOȘ

La moartea unei democrații

Străinule, care cobori mirat din trenul sosit cu întârziere în gara altă dată veselă și prietenoasă, astăzi sumbră și agitată, și care în zadar cauți prin mulțimea oamenilor zoriți hamalul vânjos căruia să-i încredințezi povara bagajelor tale mari și mici, resemnează-te și pornește singur, pe jos, încărcat de geamantane, spre adresa hotelului cunoscut, căci astăzi nu vei găsi nici hamal, nici trăsură, nici sergent de oraș, care să te ajute și să te îndrumeze, astăzi este zi solemnă de pioasă și ferventă reculegere: moare o democrație! Iată pentru ce vei vedea, de-alungul străzilor, obloanele prăvăliilor trase, cetățenii grămădiți în grupuri numeroase, și te vei înfricoșa de sgomotul, care asurzitor, clocotește de asupra orașului: un popor întreg se roagă, bocește, se frământă, pe când între zidurile mucezite ale palatului ei uriaș, democrația gârbovă, anemiată, mizerabilă, aiurează în ultimele spas-uri ale agoniei. Grozavul mister al morții zeilor crezuți nemuritori se făurește odată pe înțelesul ochilor tăi miopi, străinule! Un Olymp întreg se prăbușește, o Walhală somptuoasă se năruie în țărână. Privește, străinule, și învață!

Democrațiile se nasc în chinuri, trăesc, îmbătrânesc și mor ca și oamenii, de felurite boale și în fel de fel de chipuri. Unele se sfârșesc brusc de un anevrism fatal în plină aparență înșelătoare de sănătate; astfel, spre pildă, democrația marilor exploatați agricoli în Rusia din anul 1917. Altele, după boale lungi și agonii chinuite, precum democrația agraro-feudală a Franței din veacul al XVIII-lea. Altele, iarăși, se sting ușor și lin ca flacăra anemică a unei lumânări isprăvite; acesta e felul în care s'a sfârșit, către mijlocul secolului trecut, democrația agriculturii patriarhale în Principatele românești.

Moartea unei democrații este un lucru tot atât de logic și de firesc ca moartea unei ființe, a unei plante, sau a unei mașini. Democrația moare în momentul când clasa care o reprezintă a înfăptuit misiunea sa istorică, adică atunci când felul ei de producțiune atingând maximum de randament nu mai folosește dezvoltării economice sociale și politice a societății din care face parte. Sau, cu alte cuvinte, *o democrație moare atunci când guvernarea sa nu mai realizează elementele necesare civilizațiunii, menită să progreseze neîntrerupt din continua îmbogățire a avutului social.*

Am văzut în articolele trecute, că democrația este expresia politică a procesului de producție. Buna gospodărie a unei societăți reflectează exactitatea acestei ecuații. În momentul când unul din acești doi factori nu corespunde sau nu *mai* corespunde exact celuilalt, societatea suferă, producțiunea stagnează, viața politică este turburată de agitațiuni anarhice. Sunt democrații tinere, care sub influența unor condițiuni extrem de grele și de potrivnice: fie nepregătirea și nehotărârea oamenilor politici, fie lipsa de conștiință a clasei prin excelență producătoare, fie influența exagerată a ideologiilor și evenimentelor din afară, fie cataclisme fortuite în interior, — dacă nu ar fi de cât o serie de ani răi într-o țară de producție agricolă, — sunt democrații tinere care au pășit dela început cu piciorul stâng pe drumul realizării lor. Democrațiile acesta vor trăi o viață chinuită, vor răci la fiecare adiere mai puternică de vânt, se vor alimenta cu medicamente și vor neglija, de dragul doftorilor, interesele averii sociale. *Întreaga istorie a Țării Românești dela a doua jumătate a veacului trecut și până astăzi reprezintă durerosul martirologiu al unei astfel de democrații, a democrației murii exploatațiunii agrare, paralizată progresiv de microbul „bonjurist” al ideologiei lui Rousseau.*

În evoluția democrațiilor normale desechilibrul celor doi factori ai ecuației se arată abia în perioada de îmbătrânire; el merge accentuându-se, până când ecuația perfectă dela început ajunge să fie o monstruoasă aberație matematică. Explicația este ușoară: pe măsură ce clasa prin excelență producătoare își realizează misiunea sa economică, pierde din vedere interesele generale, al căror reprezentant natural trebuie să fie, devine egoistă, lacomă, și, acordând factorului politic întâietatea, transformă întreaga organizație de stat într'un sistem de oprire economică a celorlalte clase producătoare.

Democrația binefăcătoare se schimbă astfel într'o oligarhie hrăpareață, dictatura înțeleaptă într'o tiranie odioasă, și bogăția națională în exploatarea nerușinată a avutului social de către o mână de indivizi suspecti. Intrată odată în acest proces de descompunere, democrația se prăbușește grăbită în moarte. Nemulțumirile provocate de guvernarea sa sunt prea numeroase, interesele maltratate prea mari, pentru ca societatea să nu reacționeze energic și solidar. Subt impulsul clasei care tronează acuma pe culmea ierarhiei economice, toate categoriile producătoare se unesc și atacă așezămintele fostei democrații. Rezistența este îndeobște slabă. Una după alta porțile fercate cad putrede, zidurile înfricoșate se sfărâmă în cioburi de sticlă, puștile și tunurile

spăimântătoare amuțesc. În camera cea mai retrasă a palatului ei mucezi, democrația și-a dat sufletul în brațele câtorva servitori gârbovi și timorați. Cine ar mai recunoaște astăzi, în cadavrul mizerabil, uscat și negru, trupul frumos și puternic, care a deslănțuit pe vremuri atâtea doruri pătimase? Crepusculul zeilor! Marele Păi a murit! Pleacă-ți cu evlavie genunchii, străinule!

Din turla catedralei, dăngănitul clopotelor de jale svonește trista veste norodului adunat. În pragul altarului apare episcopul acoperit de odăjdii scumpe. Lângă el, un tânăr în plină frumusețe bărbătească. Este un înger? Subt privirile lui, toți, dela vlădică și până la opincă se prostern. Este noua democrație! Regele a murit! Trăiască Regele! Vestea bună se întinde cu iuțeală de fulger asupra orașului, care se grăbește să îmbrace ce are mai bun și mai scump, să desfunde bologoacele și să dea drumul tarafurilor de lăutari...

N. LUPU-KOSTAKI

Cea dintâi cuminecare

— Amintiri din copilărie —

Când mă întreabă cineva: de când sunt popă? îi răspund:

— De când m'am pomenit!

Să știți, că spun adevărul. Eu mi-am început popia cu toaca de lemn, apoi am trecut, treptat, la toaca de fer, la clopote, la Tatăl nostru, la Credeu, la Apostol, și la strană. Când vedeam pe tata umblând cu cădelnița de-alungul bisericei, știam că o să vină vremea când și eu voi zice în dreptul sfintelor uși: „Pace tuturor!“ Imi plăceau sființii de pe pereții bisericei, mai ales arhanghelli, și îmi era necaz, că nu trece vremea mai repede să le cânt și eu „Aleluia“.

Când, în dup'amiezile Dumineci'or de vară, curtea noastră se umplea de copi'ași, și ne jucam de-a caii, alergam și eu de-alungul curții, dar eram mai solemn ca ei. Uneori eram chiar abătut. Mă gândiam la liturghia acelei zile, și îmi venia să le strig:

— Eu o să fiu popă, măi, așa să știți!

Odată, sătui de alergare, ne-am adunat în mijlocul curții, ca să ne sfătuim: ce joc să mai începem? Se făceau fet de fel de propuneri, când de-odată Linuța, o copiliță cu ochi vineți și cu părul' bălai împletit în două coade lungi, își deschise graiul: -

— Să ne jucăm de-a.... *biselica!*

Propunerea Linuței a fost o adevărată revelație. Copilașii repetară toți în cor:

— Să ne jucăm de-a biserica!

— Să ne jucăm de-a *biselica!*

— Dar, cum? o întreabă un băiat.

Linuța ridică din umeri. Nici ea nu știa cum ar putea să fie acest joc. Dar, știam eu. În fundul curții noastre era un coșer pentru porumb, și era gol. Inseninat la față, strigai:

— Facem biserică în coșar!

Cât ai bate în palme, coșarul s'a prefăcut în biserică. Lângă ușîță atârnam două clopoșele luate dela cai, și o scândură. Acestea erau clopotele și toaca. În fundul coșarului așezarăm o măsuță: altarul. Făcurăm rost și de icoane și de odăjdii. Din o cămașă a tatei făcui stichar, iar de gât îmi atârnam un ștergar vărgat, în formă de patrafir. Un cearșaf cu dungi roșii era falonul.

Eram popă, eram fericit! Aveam biserică, clopotar, paraclisier și credincioși. Eu strigam dela altar: „Domnului să ne rugăm“, iar copilașii răspundeau în cor: „Aleluia“ și „Doamne 'ndură-te spre noi“ (unii cu *r*, alții cu *l*). Cea mai rezistentă era Linuța. Când pe ceialalți copilași îi bufnia răsul, se auzia numai glasul ei argintiu:

— Doamne, îndulă-te spre noi!

Le-am spus și predică: să nu strice cuiburile de paseri, să nu înjure și să nu mânânce poame necoapte.

De-acum, bisericuța din coșar luase o desvoltare nemăi pomenită. Liturgiile și slujbele de tot felul erau mult mai dese în această bisericuță ca în biserica satului. Făceam și slujbe de ploaie și de vreme bună, dintr'un molitvelnic vechiu al tatei. Iar fetițele își aduceau păpușile la botez. Linuței, îmi aduc aminte, că i-am botezat vre-o cinci-sprezece. Cine își mai da pe-atunci seama, că nașterile se întâmplă după voia lui Dumnezeu, nu după capriciul omului?

Într'o Duminecă, Linuța mi-a anunțat că i-a murit păpușa cea de-a treisprezecea.

— Ce să-i faci, Linuțo? — i-am zis. Copiii aduc și durere la casa omului, nu numai bucurie!

Iar ea, simulând tristețea:

— Așa-i, domnule pâlinte! Dal... să mi-o înglopi! În mormântarea păpușii a rămas de pomină, multă vreme. O duserăm la groapă cu cinci prapori, cinci batiste atârinate de cinci bețișoare, iar clopoșelele din ușa coșarului sunau de credeai că s'a prăpădit lumea. Fetițele se bociau din toate baierile inimii, unele și-au stropit ochii cu apă ca să poată lăcrima. Pe mormântul păpușii au așezat o cunună de garoafe sălbatece.

Linuța, sârmana, atât a simulat plânsul, încât dela o vreme s'a trezit că plânge într'adevăr. Au adus-o dela „groapă“ două fetițe, de subsuori.

— Lasă, Linuțo, — îi ziceau, — nu mai plânge. Ești încă tânără și îți va mai da Dumnezeu copii... Iar Linuța, nemângăiată:

— Vai, nu mai pot! Vai, mă plăpădesc...

Dar nu s'a prăpădit. Peste vre-o trei zile i-am botezat o nouă păpușă.

Cununile nu isbutiau niciodată. Uneori, câte un băiat târa cu puterea pe câte-o fetiță la coșar, și îmi zicea:

— Domnule pâlinte, să mă cununi cu „fata“ asta...

Eu, îmi atârnam vesel ștergarul-patrafir la gât și adresam băiatului obișnuita întrebare:

— Vrei să te căsătorești cu „fata“ asta?

— Vreau, cum să nu vreau? — îmi răspundea abia reținându-și râsul.

Mă adresam apoi fetiței:

— Vrei să te căsătorești cu „feciorul“ asta?

— Vlea dlacu, — îmi răspundea fetița. Nu vezi, câtu-i de ulât?

Astfel, cununile se sfârșeau de obicei cu pumni și cu lacrimi. Pe Linuța n'o aducea nimeni la cununie. Băteții o socotiau ca pe un „nolli me tangere“, ori, poate, ca pe-o candidată de preteasă. Simțeam și eu, că n'aș putea cununa pe Linuța decât... cu mine, măcar că îi botezasem șaisprezece „copii“.

Sosi, înfârșit, și ultima Duminecă a lui August, cea mai dureroasă Duminecă în viața copiilor cari se duc la școală în oraș. Pe fețele copilașilor adunați lângă coșar era întipărită durerea, și eram trist și eu.

— Nu vă supărați, — le-am zis, abia reținându-mi plânsul. Nu vă supărați, că vine iar vara...

— Mă log, domnule pălinte, — mă întrerupse atunci Linuța, — eu aș vrea să mă cuminec...

La cuminecări nu m'am gândit pân'atunci. Despre encharistie învățasem lucruri grele în școală, și credeam că nu se cade să ne jucăm chiar și de-a cuminecarea. Dar în ziua despărțirii, care preot nu împlinește ori-ce dorință a credincioșilor săi?

Vinul pentru „liturghie“ îl storceam totdeauna din vre o sticlă ce o găsiam în sertarul tatii. Iar când nu găsiam vin, făceam liturghia cu apă îndulcită. Acum toate sticlele erau goale.

Mai scotocii și prin sertarele mamei și dădui de... cheile pivniței.

Vă puteți închipui ce-a urmat. M'am furișat în pivniță și am deschis cepul butoiului cu vin. Și în vreme ce vinul curgea lin, într'un pahar, inima îmi bătea cu neînchipuită putere, de credeam că vrea să iasă din piept.

În vin am pus și câteva bucăți de zahăr, ca să fie cuminecătura dulce, dulce... Și am început liturghia.

Solemnitatea acestei „liturghii“ n'am s'o u t niciodată. Pe copii nu i-a mai bufnit râsul. Cântecul lor era duios și sfânt. Eram cuprinși toți de emoția despărțirii.

Când am ajuns la „Cu frica lui Dumnezeu“, Linuța s'a apropiat sfioasă de „altar“. Iar când s'a apucat să zică „Cled Doamne și măltuliesc“, în albăstrimea ochilor ei străluceau două scânteii, ca două stele...

A gustat dulcea „cuminecătură“, dar nu și-a șters buzele, cum o învățasem.

— Mai dă-mi o țală, — îmi zise, făcând eforturi să-și oprească surâsul ce i-se furișea în colțul buzelor.

I-am mai dat vre-o cinci lingurițe. Apoi, i-am șters eu însumi buzele, cu ștergarul-patrafir, zicându-i:

— Acum, Linuțo, nu-ți mai dau. Să nu te îmbeți, că e păcat să se îmbete omul de cuminecătură...

„Corul“ ar fi trebuit să înceapă „Văzut-am lumina“. Dar, n'a mai ajuns să cânte. Prin curte se auzia glasul tatii!

Era un glas răstit, mâniaș, care spunea mamei că cineva a umblat în pivniță, la butoiu, că n'a închis bine cepul și... celelalte. Cuvintele tatii îmi străpungeau inima ca niște săgeți ascuțite. Am înverzit, am îngălbenit, am vărsat „cuminecătura“ prin coșar și am strigat copiilor:

— Fugiți, care pe unde puteți!

Repede, repede, am lepădat și eu „odăjdile“, și răsturnând „altarul“, am luat-o la sănătoasa.

Am ajuns printre clăile de fân. Lângă o clăie făcută numai de două zile stetea pitulată Linuța. Răsuflea din greu și era roșie ca macul. În locul scânteilor, în ochii ei străluceau acum stropi de lacrimi. Iar de pe felul cum îi sălta cămășuța, înțelegeam, că în pieptuțul ei se petrece o cumplită revoluție... Aș fi rămas lângă ea, ca să-i spun vre-un cuvânt de mângâiere. Dar trebuia să fug... să fug mâncând pământul... Am fugit până la biserica satului. Biserica era deschisă, și nu știu cum s'a făcut de am intrat înlăuntru. În fața altarului mi-am vărsat tot amarul și toate lacrimile. Gândiam:

— E pedeapsa lui Dumnezeu, pentru jocul *de-a biserica*...

M'am ridicat privirea către tavanul bisericii, ca să cer iertarea cerului. În partea de apus a cupolei un arhangel îmi surâdea cu neșpusă bunătate...

* * *

Pe acest arhangel mi l-am ales de înger păzitor al vieții. Când mă ajungea vre-un necaz, mă gândiam la el. Drag arhangel! Mi-a zâmbit chiar și în preajna bacalaureatului. Apoi, am ajuns la vârsta când în viața omului răsar alt soi de îngeri.

Eram aproape popă, când tata a stricat coșarul, ca să facă altul nou. Ochii mei priveau triști, cum se risipește biserica cea sfântă a copiilor...

După nouăsprezece ani apoi, a murit tata. Eu am ajuns să slujesc liturghie în biserica din satul nostru.

Într-o Duminecă, cum necam vre-o optzeci de oameni, bărbați și femei. Inima îmi bătea cu puterea de odinioară. Îmi venia să-i îmbrățișez pe toți. Cine știe, câți dintre ei au fost vechi mei credincioși din biserica copilăriei?

Când cuminecam pe cel de-al zecelea, mi-am ridicat întâmplător privirea către cupolă și mi-am revăzut arhangelul. Îi lipsea un picior. Privirea îi era tristă, părea că-mi zice:

— Vezi, dragul meu prieten, mi-am amputat piciorul....

Cu aceeași tristețe l-am privit și eu. Ochii mei îi spuneau:

— Ce să-i faci, drag arhangel? Dintele vremii ne roade pe toți, și pe îngeri și pe oameni. Nu vezi cât sunt de amputat și eu?

Ultima femeie a fost Linuța. O Linuță cu sbârcituri în obraz și câtevafire de păr alb în cap. Dar în albăstrimea ochilor ei am văzut strălucind scânteile de odinioară. Instinctiv mi-am ridicat privirile către arhangel. Nu mai era trist. Se întipărise și pe buzele lui surâsni.

— Îți mai aduci aminte, — îmi zise Linuța după slujbă, ațînându-mi calea la ușa bisericii, — de cuminecarea mea cea dintâi?

— Da, Linușo, îmi mai aduc. Dar ce să facem? Biseriçuța copilăriei noastre s'a risipit de mult...

— Și ce crezi, oare n'am avut păcat pentru cuminecarea aceea?...

-- Păcat? Il ieu eu, pe sufletul meu.. Doar... eu te-am cuminecat și atunci... Să dea Dumnezeu să te cumineci încă, de multe ori. Iar la cuminecarea cea din urmă să-ți surădă îngerii...

Și mi-am apăsât inima, ca să-i opresc bătăile... Apoi mi-am văzut de drum, zicând în gândul meu:

— Doamne, oare în cartea vieții acestei femei nu vei însemna cu slove de aur și prima ei cuminecare?

Și plecai, fredonând:

— *Unde ești copilărie,
Cu... cōșarul tău cu tot?*

SEPTIMIU POPA

Camerele agricole

Comentând diferitele acte ale legiurii noastre, ne-am impus ca o linie permanentă de conduită să nu ne alarmăm de toate erorile formale, voite sau întâmplătoare, care fatalmente trebuie să însoțească o prea zbuciumată și prea productivă perioadă. Cu toate probele contrarii, ne încăpăținăm să credem, că o înțeleaptă aplicare a legilor, venită din partea unei administrații bune, — care nu mai poate întârzia fără serioase primejdii, — va fi în stare să șteargă multe din ascuțișurile nepotrivite de astăzi. Conduși de aceste idei, am crezut că este mai util să pledăm pentru necesitatea formării unui bun aparat administrativ, apropiind cu un ceas mai de vreme această epocă salvatoare.

Îngăduința noastră nu privea însă niciodată greșelile de ordin principiar, și în rolul nostru de modești cronicari ai vieții publice le-am combătut cu toată energia. O asemenea eroare de concepție trebuie să relevăm și acum, când vorbim despre înființarea Camerelor agricole.

Nova instituțiune economică, menită să îmbrățișeze interesele de toate categoriile ale agricultorilor, săvârșește o gravă omisiune; care va răscoli din temelie viața pașnică a satelor noastre. Cea dintâi condiție de care s'a legat dreptul de alegător în această instituțiune este o proprietate de cel puțin trei hectare. Această condiție exclude, deci, din rândul alegătorilor pe toți aceia, cari au o proprietate funciară mai mică ca trei hectare; ceea ce înseamnă, că mai bine de jumătate din țărâniea ardeleană va fi ținută departe de compunerea celui de al doilea factor economic, menit să influențeze politica generală a țării, după Camerele de Industrie și Comerț, create prin o altă lege paralelă. Până aci, însă, omisiunea nu cuprinde în sine nicio primejdie. Un drept care se deneagă astăzi, se va putea acosta mâine. Niciodată drepturi mai esențiale nu s'au acordat fără oarecari ezitări, și dacă numai această practică ar sta la baza excluderii, am privi-o relativ liniștiți.

Dar omisiunea micilor agricultori din rândul alegătorilor la Camerele agricole nu provine din rezistența obișnuită a celor ce dirijează

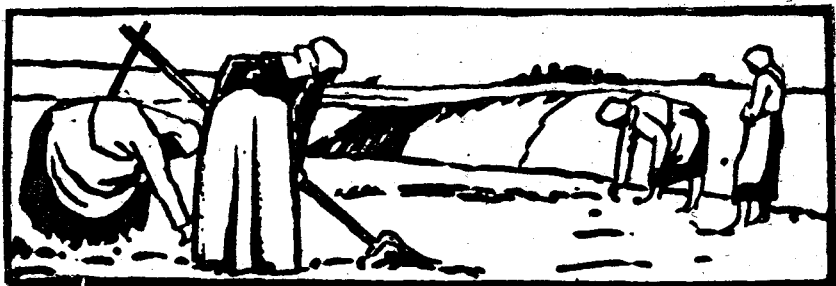
politica de azi. Ea izvorăște dintr'o concepție fundamental greșită. Legiuitorul român nu a uitat pe micii agricultori, ci, din motive pe cari nu le cunoaștem, a găsit de cuviință de a-i trece la o altă categorie socială. De soarta acestora se îngrijește proiectul de lege pentru înființarea Camerelor de muncă, adică instrucțiile lansate în vederea organizării lor, înglobându-i printre alegătorii acesteia din urmă. Astfel, proletarii noștri rurali au ajuns, cu întreg bagajul lor de naivitate și bună credință, în aceeași tabără cu proletarii urbani și cu profesioniștii de toate categoriile dela orașe, fără deosebire de naționalitate: ingineri, arhitecți, pictori, sculptori, profesori, artiști de teatru și de operă, cu cari va trebui să cânte pe aceeași strună.

Firesc era, ca lucrătorii agricoli să fi rămas în cadrele Camerelor agricole, reprezentați într'o proporție oarecare, după principiul prin care micii meseriași au fost admiși alături de marea industrie. Dar suntem dispuși să mergem și mai departe: preferăm să-i vedem pe micii agricultori, precum și pe cei total lipsiți de pământ, în Camerele agricole, fără niciun drept de vot, decât cu drepturi depline la Camerele de muncă. Aceasta pentru simplul motiv, că opinca ține de opincă, ciocanul de ciocan, și pana de pană...

Caracterul aristocratic al Camerelor agricole — singura explicație care se poate da excluderii din sânul ei a micilor proprietari și a muncitorilor cu palma — se va răscumpăra cu jertfe, pe care o conștientă guvernare românească, în actuala noastră dezvoltare socială, nu și le poate permite. Punând ciocanul peste seceră, înseamnă că satele noastre vor trebui să se despartă de lumea tradițională în mijlocul căreia a trăit, și care forma o lume aparte, unde puterea noastră de rezistență s'a adăpostit în cursul veacurilor, ca într'o adevărată cetadelă sufletească, pe care niciun dușman nu a fost în stare să o cucerească. Această poartă zăvorită vine să o deschidă acum însăși legiuirea românească, punând jumătate din țărâniea noastră în comunitate de interese cu proletariatul urban, cu acea lume streină, de influența căreia totdeauna am ferit-o.

În viitor nu va mai fi așa. Legiuirea noastră contemporană preconizează alte idealuri decât acelea cunoscute. Ea nu mai tinde spre adaptarea orașelor — insule streine icnite în organismul nostru etnic, sau pete negre în structura noastră sufletească — ci rupe jumătate din colectivitatea națională și o supune fără drept de apel autorității și îndrumării oprimatorilor politici de ieri și învrăjbitorilor sociali de astăzi. Osmoza dintre orașe și sate se pregătește pe căile cele mai nefericite alese, pe acelea ale pierzării, iar nu ale conservării unui scump patrimoniu sufletesc. Legea Camerelor agricole aruncă cea dintâi sămânță a socialismului la sate, inaugurând în viața lor o epocă pe care noi nu am cunoscut-o decât doar din teorie. Din mila legiurii românești ni se rezervă și această experiență. În ce scop, nimenea nu știe, și nu se întreabă acum. Nu va trece însă multă vreme, și foarte mulți se vor întreba, între cari vor fi și guvernanții de azi. Dar ne temem, că atunci va fi prea târziu.

P. NEMOIANU

Politica externă în Balcani

— Rezultatele acordului sârbo-croat. — Situația în Grecia. —
Un tratat de arbitraj între statele balcanice. —

Conflictul dintre conducătorii Croației și guvernul dela Belgrad a luat sfârșit. Tratatul urmat pentru înlăturarea neînțelegerilor dintre ambele provincii, — neînțelegeri care amenințau însăși existența statului iugoslav, — au fost încoronate de succes, grație energiei bătrânului om de stat Nicolae Pasici, și a concesiunilor conștiente de răzvrățiții dela Zagreb.

În politica externă iugoslavă nu intervine, prin acest acord, nicio schimbare. D. Ninciți a rămas ministru de Externe, și votul de încredere dat guvernului de către majoritatea Scupcinei dovedește, că acordul este perfect pe toate chestiunile.

Recentele declarațiuni ale dlui Ninciți, ca răspuns la svonurile mai vechi și mai noi despre alipirea Austriei la Germania, arată că Iugoslavia „consideră o asemenea intențiune drept o călcare a tratatelor, susceptibilă de a periclita însăși pacea europeană”. Acesta este întru totul și punctul de vedere al Micei Antante. De altfel, relațiunile Iugoslaviei cu Austria sunt bune; deoparte și de alta se speră în apropiata încheiere a acordului economic proiectat, care ar intensifica relațiunile comerciale din ambele state.

Interesant este, că d. Ștefan Radici, pe care până mai acum câteva săptămâni nimic nu'l putea face să cedeze în fața necesităților interne ale Iugoslaviei, — care se resimțeau de conflictul sârbo-croat, — astăzi, după încheierea acordului cu guvernul dela Belgrad, a început să aprecieze urmările externe favorabile, care vor urma pentru țara sa. În declarațiile făcute la congresul partidului țărănist croat, fostul republican din Zagreb a salutat cu bucurie realizarea unității

politice a Iugoslaviei, care își va vedea, în urma acestui fapt, prestigiul său peste hotare considerabil mărit.

Și d. Ștefan Radici, desigur, nu se înșeală.

D. Nincici a desmîșit în modul cel mai categoric și celelalte svonuri, relative la oarecari negocieri în vederea încheierii unui tratat de alianță cu Bulgaria. Raporturile cu Grecia, cam încordate în ultimul timp, au început să se amelioreze; lucrările comisiei mixte delegată de ambele state pentru stabilirea bazelor unui acord comercial sunt gata și acordul va fi încheiat cât de curînd.

Cu țara noastră, relațiunile continuă a fi bune; micile greutăți de comunicație la frontiera Banatului se înlătură pe zi ce trece. Se vorbește din nou, cu insistență, în regatul vecin despre utilitatea unui pod peste Dunăre, stabilindu-se o legătură directă între Iugoslavia și România.

Acordul cel mai perfect, care domnește între toate statele Micii Antante, s'a verificat din nou cu ocazia atitudinii comune în chestiunea datoriilor statelor succesoare, care formează obiectul conferinței care va avea loc în Noembrie la Praga.

* * *

Lovitura generalului Pangalos pare a marca începutul inaugurării unei noi epoci în Grecia.

Tratativele angajate cu șefii partidelor politice extraparlamentare, în scopul încheerii unui acord în vederea alegerilor, și intențiunea guvernului de a grăbi data acestor alegeri, mărturisesc dorința generalului Pangalos de a întreprinde totul pentru restabilirea cu un ceas mai de vreme a condițiunilor politice normale în Grecia.

De altfel, întreaga activitate a guvernului, după lovitura de stat care l'a adus cîrma țării și până astăzi, arată tendința continuă de a pune bazele, în politica externă, a unui regim de încredere și siguranță, capabil să asigure pacea în Balcani.

Dificultățile recente ale tratatelor greco-iugoslave, al căror eșec ar fi crelat Greciei o situație afară din cale de dificilă, au inspirat ministerului de externe Rentis cunoscutele declarațiuni asupra necesității tratatelor de arbitraj între statele balcanice în vederea menținerii păcii.

Propunerea dlui Rentis de-a experimenta în Balcani ideia apuseană a tratatelor de arbitraj merită fără îndială toată atențiunea guvernului nostru, și sosirea în țară a dlui Langa Rășcanu, pentru a-i da toate informațiunile asupra conversațiunilor urmate la Atena în această chestiune, este dovada interesului cu care sunt primite la noi sollicitațiunile grecești.

Evident, că menținerea păcii în Balcani, care preocupă Europa și lumea întreagă, ne interesează în primul rînd pe noi, care suntem, — ierte-ni-se comparațiunea vulgară — capacul care închide, de bine de rău, Balcanul, amenințat de a se răsturna de cîteori Balcanul se agită...

De aceea, se pare că guvernul nostru așteaptă, pentru a se pronunța, rezultatul tratativilor greco-iugoslave în vederea acordului proiectat, și semnele apropierii sârbo-bu'lgare (mai probabile acum prin colaborarea radicistă în guvernul iugoslav) — pentru a încheia lanțul acordurilor care ar garanta menținerea neștirbită a tratatelor.

În practică, nu vedem deslușit cum s'ar putea realiza aceste tratate „obligatorii”. Căci din două una: ori alianțele sunt în stare să înlăture orice pericol de răzvrătire a interesaților contra tratatelor de pace, și atunci tratatele de arbitraj, obligatorii sau nu, sunt superflue; ori alianțele nu corespund necesităților care le-au creat, și în cazul acesta adversarii tratatelor de pace nu ar avea niciun interes de a încheia tratate de arbitraj, care le-ar paraliza acțiunea pentru momentul când li-s'ar părea că împrejurările sunt oportune scopurilor lor.

Oricum, sugerările ministrului de externe grec trebuiesc studiate cu toată seriozitatea problemei pe care o pun, și fără îndoială că se va găsi și forma care să se adapteze scopului: garantarea păcii Balcanilor.

I. PALEOLOGU

Săptămâna politică

— Fapte și comentarii —

Călătoria dlui Vintilă Brătianu

Peste câteva zile, dl Vintilă Brătianu ia din nou drumul străinătății. Ziarele guvernamentale ne-au informat, că vistiernicul nostru pleacă în Franța, pentru a-și face cura dela Royat.

Amintindu-ne însă entuziasmul cu care dl Vintilă Brătianu vorbea anul trecut despre superioritatea apelor noastre dela Dorna, unde își făcuse cura, suntem îndreptățiți să nu-l credem decât pe jumătate, și să conchidem împreună cu toată lumea, că ministrul Finanțelor va încerca tot odată să soluționeze în străinătate problemele noastre financiare, a căror rezolvire se pare că nu mai poate întârzia.

Dacă în chestiunea datoriilor noastre de război suntem de acord cu unii din aliații noștri, ca Franța, Italia, Cehoslovacia și Iugoslavia, cerând o cât mai mare înlesnire a modalităților de plată, guvernul nostru face opinie aparte când condiționează achitarea acestor datorii de realizarea drepturilor României, care decurg din plata despăgubirilor de război.

Firește, că punctul acesta de vedere este perfect legitim în principiu; dar el va fi cu greutate admis de Anglia, care contează pe sumele ce are de incasat pentru a-și plăti propriile sale datorii în America, și va fi hotărât respins de aceasta din urmă, care condiționează nu numai sprijinul său economic, dar chiar menținerea relațiilor economice cu Europa de regularea acestor socoteli bănești.

Va trebui, urmând exemplul Iugoslaviei și al Cehoslovaciei, să procedăm și noi prin trimiterea unei comisiuni pentru aranjarea modalităților de plată ale celor 45 milioane de dolari, pe care-i datorăm peste Ocean. Trimiterea unei comisii în America pentru tatonairea terenului, cum este intențiunea guvernului, nu va avea mare succes. Statele Unite sunt informate de ajuns asupra situațiunii noastre (este numai voia guvernului dacă informațiunile asupra noastră nu

sunt totdeauna favorabile) și ele s'au declarat dispuse să accepte principiul capacității de plată a fiecărui stat pentru plata datoriilor respective. Iar speranța dlui Vintilă Brătianu de a profita de aranjamentele ce vor obține Cehoslovacia sau Iugoslavia, pentru regularea datoriilor noastre, este iluzorie, întrucât America înțelege a trata separat cu fiecare stat această chestiune.

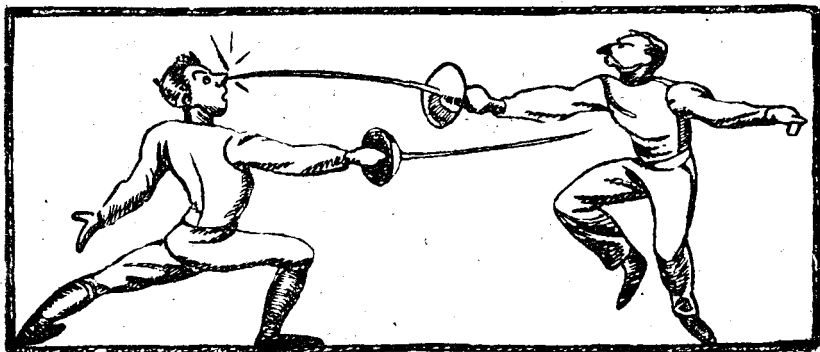
Nu-i rămâne, deci, ministrului de Finanțe, decât să se hotărască a limpezi odată chestiunea aceasta, căci întâzierea, departe de a făgădui vre-un avantaj țării, nu face decât să îndepărteze pentru și mai multă vreme de aci înainte capitalul aliat, atât de necesar reface-rei noastre.

Cât privește speranțele unui împrumut ce s'ar putea realiza în actualele împrejurări în Franța sau în Anglia, acesta este un capitol încheiat de mult pentru actualul guvern.

Astfel, că și de astădată călătoria dlui Vintilă Brătianu se va încheia cu rezultatele cunoscute; la înapoiere, dsa va spune, ca și în trecut: „nici nu m'am gândit să caut un împrumut; conversațiunile avute s'au mărginit numai la informarea străinătății asupra situației reale a țării noastre”.

Aceasta este tot ce putem aștepta din călătoria în Occident a ministrului nostru de Finanțe.

ION BALINT

GAZETA RIMATA

Mica Publicitate

*Intr'o convorbire publicată în ziarul
Rampa, d Iorga se plânge, că nu
e citit nici de proprii săi amici.*

*Subt bolta cerului de vară
Ședeam pe prispă la Văleni,
Când auzii în seara clară
Un foșnet printre buruieni . . .
Crezui întâi că vine ursul!
Dar domnul Iorga, protector,
Intrerupând o clipă cursul
Imi spuse: — „Vezi, că e Azor . . .“
Luai atunci în mână lampa
Și mă 'ntorsei întru târziu:
— „E un redactor dela Rampa,
(Zisei), și-ar vrea un interview“.*

*Bătând podeaua cu piciorul
Trimisul se 'nchină profund:
— „Salut, grăi, pe autorul
„Cel mai activ, cel mai fecund!“*

- „Am scris cincisute de volume,
„Fără sforțări și fără chin.
- „Sunteți istoric cu renume,
„Mai tare ca Miron Costin..“
- „Am zece dramă geniale,
„Șopt comedii de caracter.
- „Mai multe decât Caragiale...“
- „Mai multe chiar decât Molière!

Ușor se nfripă prin noapte

Lumina stinsului amurg,

Străinul spuse printre șoapte :

— „Eu vă prefer ca dramaturg !“

— „O, dac' ai știi câte mizerii

„Am îndurat, ca autor...“

„Acù scot cărțile pe serii,

„Dar crezi că prind vreun cititor ?

„Mereu m'au boicotat dușmanii,

„Și cum e publicul sanchiu,

„M'au părăsit și partizanii,

„Nu mă citește nici Maniu!

„Norocul nu mă protejează,

„Căci am un Teatru Popular,

„Și teatrul nu se populează...“

— „Mă rog, așa ghinion mai rar !“

— „Acuma scriu pe Cleopatra,

„O tragedie din Egipt.

— „E gata? — „Sunt la scena patra,

„Intr un boschet de eucalipt“.

— „Pot să anunț plăcuta veste?“

— Anunț-o de vreo patru ori,

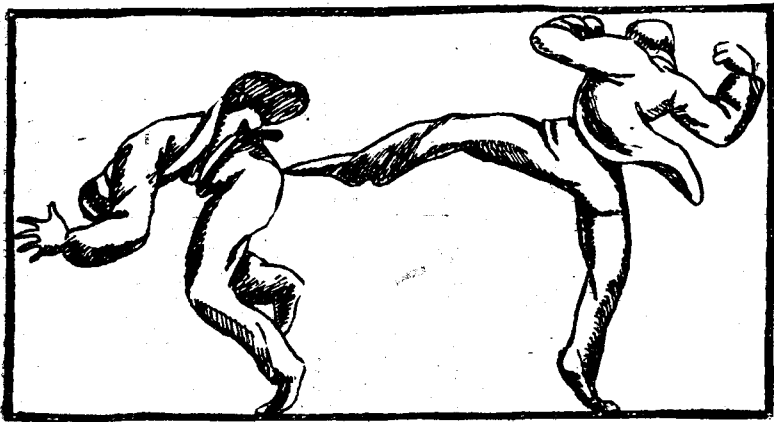
„Și-adaugă rândurile-aceste

„La ur nă :

Caut spectatori !

NĂICĂ SFÂNTU-GHEORGHE

profesor de vacanță la „Uni-
versitatea“ din Văleni

INSEMNAȚI

Bucurie fără motiv. — Locuitorii României-întregite se împart în două categorii, cam inegale. Sunt unii cari citesc ziarul *Aurora*, și sunt alții cari nu-i citesc. Dacă nu ne înșelăm, aceștia din urmă sunt cei mai numeroși. Totuș, va trebui să dăm aici câteva lămuriri și pentru cei dintâi.

Gazeta dlui dr. N. Lupu, care este într'o oarecare măsură și a partidului țărănist, a înregistrat deunăzi articolul dlui A. Corteanu din *Țara Noastră* asupra consecințelor alegerii parțiale dela Chișinău, și s'a grăbit să tragă unele concluzii ciudate cu privire la alcătuirea guvernului de mâine. Acum, se înțelege, fiecare dintre noi e liber să argumenteze cum îi taie capul, și cu argumentele care-i stau la dispoziție. *Aurora* ține însă să bată, și în privința aceasta, un record. Foiaia țărănistă, scrisă în cea mai mare parte de blumbergi, atribuie cu plăcere, altora, anu-

mite păreri, care nu cresc decât în propria ei ogradă. Și o face cu atâta siguranță, cu atâta convingere, cu atâta satisfacție, încât trecătorul, care nu s'ar mai osteni să controleze această bucurie, ar fi cât pe-aici îndemnat să creadă, că mistificarea e o realitate.

Deci, *Aurora* jubilează, închipuindu-și cu tot dinadinsul, că în articolul său d. A. Corteanu recunoaște, — vezi dumneata, — impopularitatea partidului poporului (din care face parte), se închină în fața atotputernicei electorale a opoziției-unite, și conchide, în mod obiectiv, că acesteia i s'ar cuveni, după dreptul scris, succesiunea întregă a cărmuirii. E de prisos să mai spunem, pentru cei cari au avut subț Țochii numărul cu pricina din *Țara Noastră*, că asemenea afirmații n'au văzut niciodată lumina zilei în paginile acestei reviste. Ele n'au fost iscălite, prin urmare, nici de d. A.

Corteanu. Nu ni se pare, însă, tot atât de inutil, după cele întâmplate, să tălmăcim în două vorbe susținerile colaboratului nostru. Pentru cititorii *Aurorii*, se înțelege... Ai noștri n'au nevoie de notițe explicative pe marginea albă a hârtiei de tipar, ca să nu fie induși în eroare.

Intr'adevăr, orice lector de bun simț ar fi reușit să priceapă, că d. A. Corteanu, privind comentariile naționalo-țărăniște de după alegerea dela Chișinău, a discutat o ipoteză analizând toate urmările ei. Astfel, distinsul scriitor politic, *presupunând*, pur și simplu, că șubreda coaliție „ar constitui” într'adevăr o forță electorală ser oasă, — ceea ce nu se poate dovedi cu un singur „succes”, — a luat asupra-și sarcina de a arăta „care ar fi motivele, pentru care țărăniștii, întovărășiți cu partidul național, ar fi și mai puțin chiemați să ia parte la conducerea țării, decât dacă ar fi singuri”? D. A. Corteanu a răspuns categoric: „fiindcă gruparea țărăniștonațională nu este o armată disciplinată, organizată în vederea realizării unui ideal politic”. Deci, succesul țărăniștilor „nu ar însemna”, — evident, *dacă s'ar produce*, — decât: o introducere „la anarhie”. Punct. Ne întrebăm: pentru ce se înveșelește oare tabăra protivnică? Reiese, din această examinare prealabilă a unei situații improbabile, o mărturisire despre lipsa de popularitate a partidului poporului? Un compliment la adresa opoziției unite? Unde sunt? Să le vedem și noi!

Unde sunt? In imaginația redactorilor dlui dr. N. Lupu. E un loc pe care noi nu-l frecventăm. *Aurora* poate să se bucure înăinte. N'o să-i stricăm această rară plăcere, de a se amuza cu ea însăși. Cât despre articolele d. A. Corteanu, pentru a evita orice confuzie, credem că e bine, ca ele să fie

citite acolo unde au apărut, nu acolo unde sunt reproduse...

O reconciliere cu tâlc. — Nici d. Ion Clopoșel dela *Societatea de Mâine* nu vede, în sfârșitul rezistenței croate, biruința ideii de unitate politică a Iugoslaviei, ci o înfrângere a șovinismului sârbeac dela Belgrad. In cel mai proaspăt număr de vacanță al variatei publicații clujene, alături de un interesant studiu dlui dr. Axente Iancu privitor la pericolul moașelor nepricepute, harnicul nostru confrate pretinde, după pilda Iugoslaviei, o reconciliere a Ardealului cu vechiul Regat.

Ca să exprime cu atâta căldură o dorință inutilă, — căci, după cât știm, niciuna din provinciile României întregite nu se găsește într'un conflict politic asemănător cu restul țării, — d. Ion Clopoșel a fost nevoit, în prealabil, să se înșele complet asupra înțelesului evenimentelor din vecini. După părerea dumisale, procesul s'a desfășurat cam așa. Serbia veche își îngăduise „o serie întreagă de nenorocite persecuțiuni pentru a forța unificarea” cu Croația. Experiența a dat însă greș, căci Croația, care „exercitase o veche autonomie provincială” încă sub unguri, nu s'a lăsat privată de „libertățile de odin oară” și a rezistat „cu voință de fier” împotriva „autocratismului feroce” dela Belgrad. In fața acestei situații, d. N. Pasici a trebuit să „revină” asupra atitudinii sale; o revenire care este, bineînțeles, demnă „de toată lauda”.

Prin urmare, iată ce așteaptă editorul *Societății de Mâine* să se întâmple și la noi: un act de înțelepciune politică, grație căruia să se producă deznodământul așteptat, prin încetarea „epizoadei de încordare” între provinciile românești. Și gata!

Rar ni s'a dat să vedem, într'o revistă închinată problemelor sociale

și economice, o dare de seamă mai eronată asupra unor întâmplări politice atât de bine cunoscute. Noi nu ne vom face judecători ai stărilor lăuntrice din Iugoslavia, pentru a osândi „autocratismul feroce” dela Belgrad, sau pentru a compătimi împreună cu „voința de fier” a croaților. Dar e în afară de orice îndoială, că încrederea dintre vechea Serbie și Croația a fost provocată de năzuința spre autonomie a acesteia din urmă. Prin înțelegerea dintre partidul radical sârb și partizanii dlui Ștefan Radici, — separatiști și republicani până ieri, — aceștia au renunțat la întreg programul lor de luptă.

Și, cu toate acestea, d. N. Pasici e acela care „a revenit”, și care merită să fie lăudat pentru „abilitatea” cu care a știut să cedeze l...

Dacă d. Ion Clopoțel ar fi citit *Adevărul*, — ziar la care lucrează, pareni-se, în calitate de corespondent pentru Ardeal, dimpreună cu dnii Normand Kanner și Leonard Paukerow, — n'ar fi săvârșit, probabil, această eroare. Căci, până și monitorul dlui Costică Grauer, atât de gentil cu tot ce este țărănist și provincial, s'a văzut nevoit să scrie, că: „țărăniștii croați au renunțat aproape la întregul lor program de diferențiere cu celelalte partide sârbe. Au renunțat la idealul republican. Au renunțat, apoi, la ideea regionalistă în forma unei autonomii provinciale. Au primit autoritatea unui partid sârb, și au recunoscut folosul centralizării vieții politice la Belgrad”. Acesta este, deci, tălcul reconcilierii iugoslave. O capitală a mișcării regionaliste și o biruință a principiului de unitate politică.

La noi, în România întregită, n'a fost nevoie de atâta frământare, ca să ajungem la acest rezultat. Partidul național din Ardeal, care începuse să

fredoneze cu timiditate aceeași arie revoluționară dela Zagreb, s'a supus fără multă ceremonie cerințelor vremii, și a părăsit repede, vrând-nevrând, făgașul izolării. *Societatea de Mâine*, uitând-se spre Belgrad cu luneta întoarsă, ne pofteste să facem acum câțiva pași înapoi, căutând o împăcare cu provincialismul mascat al dlui Iuliu Maniu.

Ciudat îndemn din partea unei publicații, al cărei titlu s'a întors cu spatele spre trecut!..

Pedeapsa Blajului. — E, iarăș, mare forfoteală în tabăra politică a dlui Iuliu Maniu. Alarma a dat-o, celdintăi, confratele nostru d. C. Congopol dela gazeta dlui C. Argetoianu, — un vechi amic al bisericii unite, — care, tresărind de indignare, ne-a adus știrea de necrezut, că Blajul a fost pedepsit, că Blajul a fost urgisit, că Blajul nu va fi capitală de județ! Atât a fost de ajuns, ca să se urnească din loc și condeiful curgător al părintelui Agârbiceanu, care vede în această nedreptățire a unui vechi centru de cultură națională, un ecou al dușmăniei împotriva partidului național. Blajul a fost pedepsit, Blajul a fost urgisit (și celelalte), pentru că dl. Iuliu Maniu e dela Blaj!..

Ne vom amesteca și noi în această discuție, cu câteva constatări și o înțelegere.

După modestele noastre cunoștințe geografice, Blajul nu se găsește în „județul Târnavelor”, cum zice greco-catolicul d. C. Congopol, ci în județul Alba de jos. Capitala acestui județ e acum la Aiud. Pe bună dreptate, se proiectează strămutarea ei la Alba Iulia, care, prin rolul său simbolic de oraș al unirei, merită desigur această cinste. Cât despre Blaj, noi nu vedem întrucât ar avea de suferit, dacă ar rămânea și pe mai departe ceace a

fost-totdeauna: o puternică cetate culturală, ale cărei istorice ziduri n'au nevoie de adaosul unei săli de prefectură, pentru a dobândi din zi în zi o și mai deplină strălucire. Dealtfel, Blajul nici nu cere pentru sine, cu atâta stăruință, onoarea de a adăposti în patriarhalul său cuprins, câțiva funcționari publici mai mult. Ba, după câte ni se spun, un autorizat reprezentant al Mitropoliei se găsește acum la București, pentru a da să înțeleagă, dlui I. Brătianu, că transformarea Blajului în capitală de județ nu ar fi pe placul tuturor blăjenilor.

Prin urmare, necazul părintelui Agărbiceanu, cași revolta dlui C. Congopol, sunt deopotrivă de ridicole. E încă o temă bună de exploatat pentru ațâțarea amărăciunilor provinciale. Iar dedesubtul acestor tânguiri grandilocvente, Doamne, câtă fățarnicie! Căci, dacă e adevărat că partidul național compătimesțe atât de sincer cu izvoarele noastre de cultură națională, dacă e adevărat că partidul național dorește din toată inima prosperitatea acestui cuib de naționalism fecund, să ni se răspundă la o simplă chestiune:

— Cu ce s'a ales Blajul de pe urma guvernării de peste un an a răposatului Consiliu dirigent? Ce a făcut dl Iuliu Maniu, *atunci*, pentru orașul pe care-l revendică astăzi?

Răspunsul e ușor de dat: Nimic, nimic! Nu numai, că d. Iuliu Maniu nu s'a gândit să prefacă Blajul în capitală de județ, dar nici măcar nu s'a îngrijit să-i aducă unele îmbunătățiri edilitare de primă necesitate. În focarul de lumină, de dragul căruia lăcrimesază astăzi partidul național, cât timp a fost la putere d. Iuliu Maniu n'a înființat nici măcar un felinar!

Ce să spunem, deci, despre noua campanie a *Patriei*? Numai gălăgia e mare; restul e ipocrizie...

Evl mediu. — Plecând într'o lungă călătorie prin Galiția, — ca să mai revadă odată locurile pe unde a copilărit, — dl Costică Grauer a lăsat *Adevărul* politic pe seama dlui S. Labin dela „Uniunea evreilor pământeni“, iar pe cel *literar* în grija dlui M. Sevastos dela Iași. Dl Sevastos, probabil, n'a primit această însărcinare fără anumite prealabile instrucțiuni de vacanță. Căci, cele dintâi cartușe din proaspăta sa tolbă de șabă-goim cultural le trage asupra *Țării Noastre*. Sunt exerciții de dare la semn care nu ne mai impresionează. Îndărjiții noștri adversari au putut să bage de seamă, până acum, că suntem o țință așezată la o distanță cam mare...

De data aceasta, supărarea *Adevărul literar* se complică însă și cu puțină șarlatanie. Dl Sevastos ne atribuie, din propria dumisale inițiativă, o „mentalitate de evul mediu“, impunându ne „elogiul“ pe care l-am fi făcut „brutalității lui Mussolini“, când cu prilejul suspendării ziarului *Corriere della Sera* din Milan. Locțiitorul dlui Costică Grauer își permite să ne falșifice scrisul, ca să ne poată expedia din calea patronilor săi, îndărăt pe vremea Inchi ziției. Metoda e cunoscută. Cu alții, poate că dă și rezultate practice. Păcat, că e cam incorectă.

Suspendarea ziarului *Corriere della Sera* n'a fost decât un punct de plecare pentru o serie de constatări asupra gazetăriei dela noi. Ne-am ferit să calificăm gestul dlui Mussolini, însoțindu-l de aplauze sau de osândă, pentru simplul motiv, că unicul judecător al Duceului fascist e opinia publică italiană. Intorcându-se însă dela Roma la București, și coborându-ne puțin pe strada Sărințar, am admirat încă odată complecta lipsă de responsabilitate, care prezidează la confecționarea regulată a presei noastre zilnice, scrisă de anonimi

și de pseudonime girată, împotriva Co-stituției, de portari și oameni de serviciu.

Libertatea presei? Iată, desigur o cheazășie de civilizație. Dar libertatea fără răspundere, ziceam, e definiția cea mai nimerită a anarhiei. *Decât* această anarhie, *preferăm* brutalitatea dlui Muscolini. Acelaș lucru îl spunem și astăzi. *Adevărul* e de altă părere? Nă ne indoim. *Adevărul* e prototipul ziarului lipsit de responsabilitate. E scris de dl Kalman Blumenfeld și e girat de dl D. Vasilescu, om de serviciu.

Asemenea tipărituri, într'adevăr, nu apăreau în evul mediu. E singura superioritate a acestuia asupra epocii moderne!

Orașe din România. — D. I. Simionescu, profesor la Universitatea din Iași, unul din cei mai buni cunoscători ai pământului românesc, și-a adunat într'un mare și frumos volum de aproape trei sute de pagini, însemnările sale despre câteva *Orașe din România*, publicate mai întâi în foiletonul ziarului *Viitorul*.

Vom arăta dela început singurul cusur pe care-l găsim acestei lucrări, admirabil tipărită de „Cartea Românească” și bogat împodobită cu desemnuri în peniță de dnii Bordenache, Motăș și Djighit. Îi vom spune, repede, cusurul, ca să-i putem lăuda, cu atât mai mult, calitățile. Dl I. Simionescu a făcut, credem noi, greșala de a-și fi așezat materialul după un indice alfabetic. Astfel, autorul ne trimite dela Bacău la Baia Sprie și dela Timișoara la Tighina, dându-ne o primă impresie, falsă și injustă, de dicționar geografic. Dacă și-ar fi rân-

duit foiletoanele în ordinea în care au fost scrise, lăsându-ne să trecem împreună cu d-sa, din oraș în oraș, descrierea ar fi câștigat în intensitate, așezându-ne dela început în cadrul priveliștilor trăite.

Notele de drum ale dlui I. Simionescu ar merita, într'adevăr, cu prisosință, această nouă aranjare, căci ele sunt ceva mai mult decât o colecție de amintiri istorice, de însemnări etnice sau considerații economice. Erudiția, firește, e un minunat tovarăș de călătorie. Ea te face să-ți aduci aminte, înaintea meterezelor Cetății Albe, cât preț punea Ștefan cel Mare pe această cetate dela malul Nistrului; să lămurești, așoi, pentru ce locul de așezare al vechiului Apulum a fost prețuit de legiunile romane; și să știi, în fine, că aspectul terenului între Comarnic și Câmpina amintește vestitele Bad-Lands din America de Nord. Numai cu erudiția, nu se face însă o carte plină de viață, pricteoasă și caldă, ca aceea a dlui I. Simionescu. Ochiul trebuie să pătrundă el însuș conturul pe-sagiului; mintea trebuie să înțeleagă, fără mult ajutor, taina proprie a fiecărui colț de piatră; sufletul trebuie să prindă, proaspătă și vie, frumusețea mereu schimbătoare a locurilor. *Orașe din România* e o carte care întrunește toate aceste însușiri. Iar dl I. Simionescu e un om de știință, care nu și-a uitat inima în bibliotecă...

Urmați-l, deci, dealungul celor șapte-zecișidouă de târguri, dela Sighetul Marmației la Galați, dela Turnu Severin la Chișinău, și dela Gura Humorului la Giurgiu. Rar veți găsi o călăuză mai agreabilă.